

JAROSLAV BRODSKÝ

22. 3. 1920 – 2. 8. 1981

Jaroslav Brodský, člověk pevných morálních zásad, ale i ostrého jazyka, se narodil 22. března 1920 v Soběslavi. I když jeho matka byla katoličkou, on sám v Boha nikdy neuvěřil a už jako dítě kladl zvědavé otázky, jež se mnohým dospělým zdály nevhodné. Když pak ve svém rodišti studoval Učitelství ústav, dokázal se svým smyslem pro humor ostatní studenty přesvědčit, aby v hodinách náboženské filozofie vstali a zasalutovali pokaždé, když padne jméno Ježíš. Uměl si utahovat z jiných i sám ze sebe, ovšem jeho humor ho občas dostal do potíží.

Od svých sedmnácti let pracoval jako dobrovolný městský knihovník, a protože za války i přes zákaz půjčoval knihy Židům, dostal se do hledáčku gestapa, které jej několikrát vyslýchalo. V roce 1940 Jaroslav dostudoval Učitelství ústav a od roku 1942 se věnoval pedagogické činnosti. Dne 28. října 1943 se v Soběslavi oženil s Vlastou Šimůnkovou, jež byla taktéž učitelkou, a roku 1944 přišla na svět jejich dcerka, kterou pojmenovali po matce. Po válce se rodina přestěhovala do Brně, kde po odsunu Němců získala domek, a Jaroslav se stal ředitelem místní malé základní školy. V roce 1947 se jim v Ústí nad Labem narodil syn Jaroslav.

Brodský byl veřejně velmi aktivní, působil v národně socialistické straně a zapojil se do přípravy nového školského zákona, rovněž se stal členem a později i předsedou krajské odborové organizace profesorů a učitelů. Dále byl členem rady městského národního výboru a měl na starosti činnost osvětového a zábavního spolku.

Do poměrně poklidného života Jaroslava Brodského však neblaze zasáhl vítězný únor 1948. Protože se stále častěji dostával do sporů s některými komunistickými politiky, rezignoval Brodský už v říjnu 1947 na členství v městském národním výboru. Po komunistickém převratu musel navíc opustit školu a vystěhovat se z domu do mnohem menšího bydlení. K tomu byl nucen čelit krivým nařčením, podle nichž měl za války kolaborovat s Němci, od těchto očernění bylo jeho jméno naštěstí už v létě téhož roku očištěno. Učit však již nesměl a nově nastolený režim mu umožnil pracovat jen v oboru hornictví či stavebnictví, a tak se stal úředníkem v Československých stavebních závodech v Teplicích. V kanceláři ale pracoval jen krátce, neboť režim brzy omezení přeformuloval jen na manuální činnost ve jmenovaných oborech. Jaroslav se tak nakonec v tomtéž podniku stal kuchařem.

Dne 10. června 1950 byl Jaroslav Brodský náhle zatčen Státní bezpečností, která jej postavila do čela vykonstruované špionážní skupiny. Byl držen v podzemní cele v budově dnešní České spořitelny v Ústí nad Labem, kde jen několik let předtím konalo své výslechy gestapo. Zde byl opakovaně vyslýchán a bylo na něj naléháno, aby se přiznal ke své protistátní činnosti. Během následného pobytu ve vazební věznici v Litoměřicích strávil mnoho dnů v temnici a čelil dalším vlnám

nátlaku. Vyslychající mu například tvrdili, že se s ním manželka chce rozvést a že byla také zatčena a jeho děti budou v péči státu. Po více než roce výslechů byl nakonec Jaroslav 2. července 1951 odsouzen k patnácti letům tvrdého žaláře a převezen na Pankrác. Zde však jeho cesta nesvobodou neskončila. Prošel vězeňskými tábory na Jáchymovsku a Příbramsku, musel těžit uranovou rudu a zapojil se mimo jiné i do hladovky v táboře Vojna. Poslední roky svého trestu si odpykával v Leopoldově, kde strávil řadu měsíců na izolačním oddělení, ale také se tam díky jinému vězni tajně naučil anglicky. Ve svých pamětech rovněž vzpomíná na to, jak v Leopoldově hrál šachy s Gustavem Husákem.

Díky amnestii prezidenta Novotného byl Jaroslav Brodský 11. května 1960 propuštěn a po deseti letech se ve velmi špatném zdravotním stavu v den narozenin své dcery opět shledal se svou rodinou. Pracovat směl znovu jen jako dělník a získal místo železáře v Pozemních stavbách v Krásném Březně. Teprve když se v druhé polovině 60. let poměry v naší zemi trochu rozvolnily, podařilo se mu opět vrátit k pedagogické činnosti a začal vyučovat na ústeckém učilišti Pozemních staveb, v ústeckém kulturním domě také učil dospělé angličtinu.

V době pražského jara přišel Brodský s myšlenkou na vytvoření apolitického hnutí, jež by sdružovalo politické vězně, kteří byli během posledních 20 let neprávem vězněni. Po mnoha peripetiích se nakonec podařilo založit klub K 231 (pojmenovaný s odkazem na zákon č. 231/1948 Sb., podle něhož byli souzeni) a Jaroslav byl zvolen jeho generálním tajemníkem. Klub měl brzy několik desítek tisíc členů a získal si pozornost zahraničních médií jak na západě, tak bohužel i na východě. Komunisté, kteří již směřovali k normalizaci, viděli v K 231 zločinecký spolek plný fašistů, kriminálních a agentů CIA, a tak se pro ně Brodský a další vůdčí osobnosti klubu opět stali nepohodlnými.

V létě 1968 navrhla Národní fronta Jaroslava Brodského na poslanecké místo uvolněné po emigraci generála Jana Šejny, a Jaroslav tak začal trávit stále více času v Praze. Brzy přišel neblahý srpen 1968. Když se Brodský v Brně dozvěděl o vpádu vojsk Varšavské smlouvy do naší země, ihned se vydal do hlavního města. V již tak překerní situaci ho navíc zastihla informace o smrti jeho matky. Zároveň přišlo i varování, aby se raději nevracel domů ani se neúčastnil matčina pohřbu, neboť mu hrozí zatčení. Jaroslav proto v Soběslavi jen krátce navštívil svého otce a rozhodl se, že svou zemi opustí. Podařilo se mu dojednat přechod s převaděčem, ten však ve smluvený čas na dohodnuté místo nedorazil. Brodský se tak jedné noci na konci srpna 1968 odhodlal překročit hranici na vlastní pěst a v oblasti, kde Lužnice teče při hranici s Rakouskem, odvážně přešel dvojí plot s ostnatým drátem. Nezastavilo ho ani zvolání „*Stůj!*“, ani střelba, ani o plot roztrhané šaty a poraněné ruce a nohy. V Rakousku se mu podařilo se několikrát telefonicky spojit s rodinou, nestrávil tu však mnoho času, brzy se vydal do Spojeného království, kde založil Naardenskou společnost, s jejíž pomocí měl v plánu financovat činnost K 231 v zahraničí. Poté se vypravil přes Atlantik.

Brodský svůj život dožil v Torontu, kde opět uplatnil naučený anglický jazyk a získal zaměstnání jako univerzitní knihovník. V kanadské metropoli založil a přibližně rok také vedl rozhlasovou stanici *Gamma*, která vysílala v českém jazyce. V roce 1970 pak vydal knihu vzpomínek **Řešení gama**, v níž svým typickým břitkým humorem vypráví o vlastním životě až do svého útěku přes hranice. Připomíná v ní ale i osudy jiných, které při pobytech v komunistických lágrech poznal. Na ty ostatně pravidelně vzpomínal již od svého propuštění na svobodu a o Vánocích s rodinou vždy držel dvě minuty ticha za ty, kteří věznění v lágrech nepřežili.

V Československu byl Brodský v lednu 1971 v nepřítomnosti odsouzen za trestný čin podvracení republiky, byl mu vyměřen osmiletý trest a jeho jméno se objevilo ve výčtu čelných kontrarevolucionářů. Dokonce i nechvalně známý sovětský pamflet *K událostem v Československu* (tzv. *Bílá kniha*) ho uvádí coby fašistu a agenta západních rozvědek, byť s chybným křestním jménem Jaromír. I přes nátlak komunistické správy se Jaroslava jeho manželka nikdy nezřekla a rodina s ním byla dále v kontaktu, ačkoli veškerá korespondence procházela rukama cenzorů. Jaroslav nikdy neopomenul zanechat cenzorům ve svém psaní rodině nějaký poťouchlý vzkaz, čímž dával najevo, že o kontrole pošty ví.

Jednašedesátiletý Jaroslav Brodský zemřel 2. srpna 1981 v Torontu, aniž by kdy znovu spatřil svou vlast, ženu a své děti. Urnu s jeho popelem doručil rodině tajně Jaroslavův přítel a bývalý spoluvězeň. Brodského rodina dosud žije v Brně, kde byla v roce 2018 odhalena pamětní deska, která připomíná osud tohoto svérázného pedagoga s pevnými demokratickými postoji.

(Zpracovala: Mgr. Lenka Slámová)

Použitá literatura:

BRODSKÝ, Jaroslav. *Řešení gama*. [New York]: [Frank Vedrina], 1970. 205 s.

Desky připomínají dva hrdiny. *Ústecký deník*. 2018, [26](261), 2. ISSN 1214-858X.

STRÁNSKÁ, Lenka. *Čas trhnul oponou, aneb, Jak jsme v Ústí budovali kulturu*. V Ústí nad Labem: AOS Publishing, 2017, s. 236–247. ISBN 978-80-87624-50-0.

Ústečané nejen v datech. (1). Ústí nad Labem: Ústecká kulturní platforma '98, 2007, s. 29–31. ISBN 978-80-254-1101-8.

VANĚK, V. E. Událo se před třiceti roky v Praze na Žofíně. *Českolipský deník*. 26. 3. 1998, 7. ISSN 1214-8482.

Personální bibliografie:

<https://www.svku.cz/wp-content/uploads/2021/12/Brodsky-bibl.pdf>